

àmbits

de psicopedagogia

ALUMNES AMB PROBLE- MES DE CONDUCTA I ADAPTACIÓ A L'ESCOLA. Criteris i propostes d'intervenció.

Josep Lluís Barrasa

Dolors Gispert

Teresa Huguet

Dora Nogués

Maria Vilella

EAP B-40 Esplugues de Llobregat

En els darrers anys la societat i, particularment, els centres docents estan detectant i patint l'emergència de necessitats educatives que no son noves, però sí més abundants i més preocupants. Ens volem referir als alumnes que manifesten problemes de conducta i adaptació a la realitat social i escolar.

Aquest escrit sorgeix del treball realitzat per l'EAP, durant el curs 99-00, donades les reiterades demandes que rebíem del professorat i dels equips directius en relació a aquests alumnes i al grup on estan inserits. Sentíem la necessitat d'aprofundir-hi des de la intervenció i assessorament psicopedagògic, donat que trobàvem a faltar marcs de referència i d'actuació en relació a aquests alumnes, que siguin aplicables en els centres educatius.

El contingut de l'article és un conjunt de reflexions i idees, per tal d'abordar aquestes problemàtiques tan complexes, amb uns criteris i estratègies d'intervenció compartits entre els centres i l'EAP. Aquest document va ser lliurat al professorat de la nostra zona en una xerrada on es va presentar la síntesi de l'estudi realitzat, amb la finalitat de que es continuï el treball des de les escoles i els instituts. L'organització i registre de l'article, segueix fil per randa, el document citat anteriorment.

A QUINS ALUMNES ENS REFERIM?

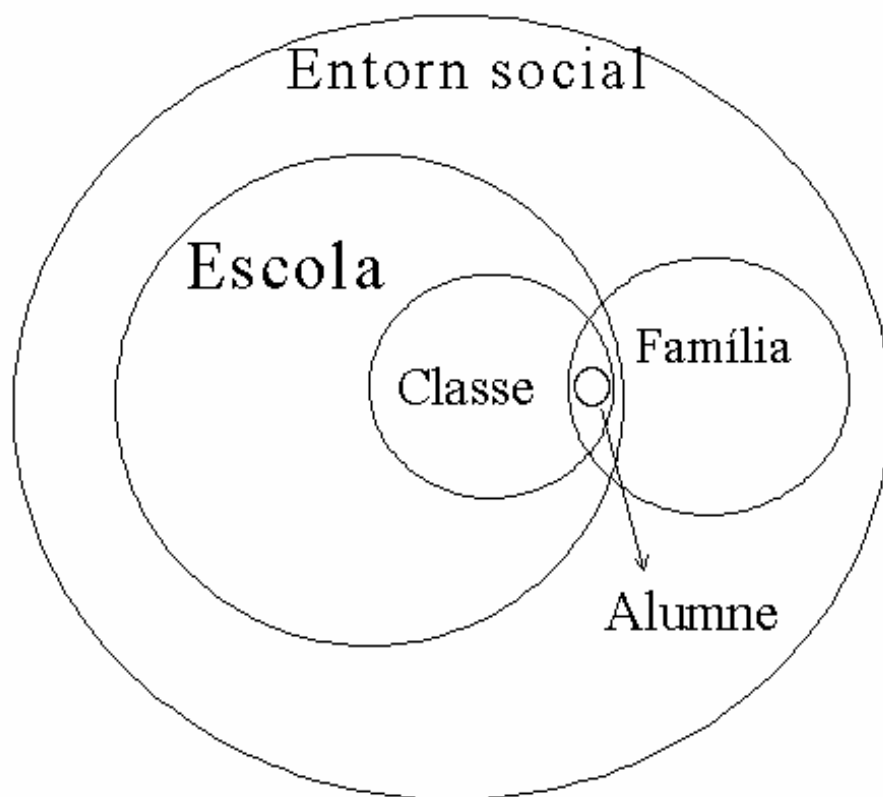
Quan parlem d'alumnes amb problemes de conducta i d'adaptació a l'escola, ens referim a aquells nois i noies que freqüentment realitzen comportaments disruptius; aquests comportaments sovint desborden les activitats de l'aula i del centre i es manifesten a més, en variades situacions: al pati, al menjador, als canvis de classe, a les sortides... Les seves actuacions són repetitives i persistents, "esgoten" el professorat i bloquegen la capacitat de resposta dels diferents implicat

Són nens amb inestabilitat emocional. No han desenvolupat habilitats socials i reaccionen de manera brusca, provocativa i, pot ser, de manera agressiva. Això provoca rebuig en els companys i, fàcilment, també en els adults, que no saben com relacionar-se amb ells sense caure en conflictes o situacions sense sortida. Sovint apareix l'aïllament social i es senten poc estimats.

Actitudinalment, presenten trets com: necessitat de cridar l'atenció, poca tolerància a la frustració, excessiva impulsivitat, poca capacitat d'autocontrol. Aquesta problemàtica s'agreuja si, a més a més, presenten problemes d'aprenentatge.

L'ALUMNE I EL SEU CONTEXT

La nostra línia d'intervenció, com equip, parteix d'una visió contextual i sistèmica en contraposició a una visió més lineal i individual. En aquests casos sobretot, el problema no es centra solament en l'alumne si no que té a veure amb les relacions que estableix amb els altres sistemes en els quals està implicat: família, classe, escola, grup de pares, barri... L'estil d'intervenció centrada només en l'individu fa que aquest sigui l'únic dipositari del problema. Pensem que això no ajuda a millorar la situació i, sovint, desresponsabilitza els adults dels diferents contextos.

Partim de la base que els problemes de comportament no són característiques intrínseques a l'alumne/a. La problemàtica d'aquests alumnes sorgeix de la dinàmica establerta entre les seves característiques personals i el seu entorn familiar i social. Són alumnes que no han pogut realitzar de manera prou adequada el procés de socialització primària que es realitza en l'àmbit familiar. Quan s'incorporen al món escolar, moltes vegades, els elements d'acomodació i adaptació a l'entorn social estan alterats, i en conseqüència, presenten conductes disruptives més o menys greus.

Aquests alumnes viuen en un món caòtic i de manca de diferenciació entre fantasia i realitat, drets i deures, joc i agressió, etc. A la vegada provoquen el caos al seu voltant i no saben acceptar els límits que l'entorn social els intenta imposar. En poques ocasions poden rebre missatges aprovadors del seu entorn, que els ajudi a recomposar una autoimatge positiva.

LA FAMÍLIA

Els pares i mares dels alumnes dels que estem parlant no han pogut educar els seus fills en un procés de socialització positiu. Sovint, ells mateixos no han tingut una educació social coherent. Potser han patit situacions conflictives, manca d'atenció, mala relació amb els seus propis pares. Sovint no sabem les seves històries personals però podem assegurar que no han pogut aprendre què cal fer per educar un infant perquè pugui viure en societat, acceptant unes normes consensuades, que l'ajudaran a funcionar en el seu grup social.

Aquestes famílies fan el millor que poden la seva funció educativa. El problema és que de vegades en saben molt poc. No han tingut experiències educatives que els hagin servit d'exemple o model per ajudar el seu fill a progressar en aquests aspectes. O fins i tot al contrari, no tant sols no l'ajuden si no que, amb el seu exemple, li aporten models negatius (des del nostre punt de vista) que li augmenten les seves dificultats d'inserció i relació dins del grup.

No hem oblidar que aquestes famílies formen part d'una societat on els valors que imperen no faciliten la tasca educativa.

RELACIÓ FAMÍLIA - ESCOLA

L'escola rep la **socialització primària** que els nens han fet en el medi familiar. És difícil establir criteris de límits en el propi comportament si no s'han donat abans a la família. L'escola és complementària en la funció de socialització, però necessita recolzar-se en el procés primari iniciat a nivell familiar. Quan els mestres dels infants més petits es troben amb alumnes que no han fet un procés de socialització en el marc familiar, hi ha l'intent d'assumir-ho des de l'escola.

Què fa l'escola en aquests casos ? On aplica les seves energies?

En aquests casos l'escola assumeix la manca de socialització. De vegades, aquesta educació resulta exitosa i permet a l'infant progressar en el seu procés d'inserció a l'escola i a l'entorn social. En els casos més extrems, l'escola no ho aconsegueix i aleshores sovint envia missatges de desqualificació als pares manifestant-los la poca o nul·la col·laboració que presten i fent-los sentir la seva incapacitat per educar.

Fruit d'aquesta relació sovint els dos sistemes entren en conflicte i en dinàmiques d'acusació i desqualificació mútues. El nen es troba entre els dos sistemes i rep les conseqüències d'aquesta mala relació i enfrontament.

En aquests casos cal redefinir la relació. L'escola ha de aconseguir la col·laboració de la família i això no és fàcil. Ha de procurar que la família es converteixi en un recurs per l'escola.

Per obtenir-ho cal:

- Que la família no es senti desqualificada ni culpabilitzada.
- Poder comprendre que estan fent tot el que poden i saben en relació a l'educació del seu fill.
- Expressar-los que necessitem la seva ajuda i col·laboració per ajudar el seu fill a integrar-se d'una manera més adaptada a la vida del centre.
- Clarificar els límits família - escola: què esperem d'ells i què podem fer nosaltres. Com actuarem si hi ha algun conflicte.
- Clarificar responsabilitats i els àmbit d'intervenció de cadascú.

L'escola pot ajudar a fer conscient a la família del problema i aconseguir la seva col·laboració. Sense desqualificar-la. **Cal donar suport a la família per tal de que ella pugui assumir la responsabilitat de canviar.**

Com aconseguir una col·laboració de la família ? On és el límit i la responsabilitat del professorat ?

Per aconseguir una col·laboració adequada s'ha de buscar i clarificar la responsabilitat de cadascú. L'objectiu en aquests casos és la re-socialització del nen. La tolerància excessiva de l'escola tampoc serveix per solucionar el problema. Hi ha una sèrie de comportaments antisocials que l'escola no ha d'aguantar. Això tampoc ajuda al noi o noia a poder regular el seu comportament.

Aquest nen necessita límits clars, acceptació afectiva i poder anar construint i interioritzant uns paràmetres clars sobre què significa viure en societat, gaudint d'una convivència normalitzada. Tampoc és just que en aquests casos pateixi més l'escola que els pares. S'han de reconèixer els límits de la pròpia competència i demanar la responsabilitat de la família en allò en què és competència seva. Sense desqualificar ni culpabilitzar.

L'escola necessita de la col·laboració de la família i ha d'aprendre a demanar-la i saber-la mantenir. L'escola ha de poder diferenciar entre allò que pot fer i allò que no pot fer.

COM PODEM INTERVENIR?

Estratègies comunes en tots els àmbits:

A continuació presentem els objectius generals que cal tenir presents en tots els àmbits d'intervenció des de la institució escolar :

- Funcionar d'una manera el més coordinada i coherent possible.
- Alimentar l'expectativa que es poden aconseguir canvis positius
- Mantenir una relació positiva amb la família. No entrar en enfrontament amb la família . Evitar entrar en "escalada simètrica" amb la família com sovint pot passar.
- Procurar que les normes i regles de comunicació siguin clares
- Que l'alumne s'adoni que el centre i els diferents components del centre actuen d'una manera coherent en conseqüència amb les normes i funcionament que tenen establert
- Cal que l'alumne es senti apreciat i valorat pel que és i el que fa. Se li expressa que és acceptat però ha de col·laborar. Cal poder acollir l'alumne a nivell afectiu però al mateix temps enviar-li missatges clars quan el seu comportament no és adequat. Separar els "afectes" dels "efectes".
- Cuidar les informacions que fem circular en relació a aquests alumnes. Tenir cura en la manera i el lloc en el que parlem dels alumnes. Vetllar per una adequada confidencialitat de certes informacions.

Possibilitats d'intervenció de l'Equip directiu:

Generalment en aquests casos tant conflictius l'equip directiu ha d'intervenir en un moment o altra amb més o menys intensitat.

L'equip directiu o la persona en qui delegui ha d'estar assabentat del cas. La seva actuació s'ha de reservar per quan s'esgoten les mesures més ordinàries i habituals.

L'equip directiu o director és una figura d'autoritat en el centre que no s'ha de gastar. Ha de tenir una actuació en certs casos de mediació. Abans d'actuar ha de contrastar i recollir informacions dels diferents implicats

L'equip directiu també té un paper de suport al professorat. Sovint els mestres que lluiten diàriament amb aquests alumnes estan cansats i en certa manera "cremats". L'equip directiu pot tenir una visió no tan implicada i menys contaminada que, al mateix temps que dóna suport al mestre, pot dialogar amb l'alumne o amb la família per recuperar vies de possible col·laboració.

Serà convenient que l'equip directiu del centre estableixi qui serà el referent en aquests casos i quan ha d'intervenir. El fet de que hi hagi una persona en el centre (director, cap d'estudis o coordinador) que es fa càrrec de representar-lo facilita la intervenció i clarifica els rols. Pot ser la persona que s'encarregui de parlar amb els altres pares si cal, que també està present en certes reunions amb la família en les que s'ha d'arribar a acords institucionals

L'equip directiu pot intervenir de manera preventiva en els grups on hi ha alumnes conflictius en l'organització dels recursos del centre: adscripció de tutoria, desdoblaments, redistribució de grups, suport d'altres mestres, vetllar i facilitar la coordinació entre tots els implicats etcètera. Mesures que, en un cert moment, poden alleugerir la problemàtica i afavorir una millor contenció de l'alumne.

En relació a l'adscripció dels professors a les tutories d'aquests casos i d'altres pensem que no necessàriament cal estar dos cursos amb el mateix grup. En aquests casos és especialment oportú evitar el desgast del mestre i establir la rotació dels tutors cada any.

L' Equip de professors: cicle, equip docent.

En la relació del dia a dia i al llarg de la jornada escolar els mestres pateixen els comportaments d'aquests alumnes: interfereixen en l'activitat d'aula, creen el caos al seu voltant, són experts en intentar saltar-se les normes establertes i en provocar, sense saber-ho, enfrontaments i divergències entre el professorat.

D'altra banda, sovint no tothom compleix el que s'ha acordat i això crea malestar entre els professors i desorienta a l'alumne quan veu que els adults tampoc compleixen el que diuen.

No s'ha de prometre el que no es pot complir i si es prenen acords amb l'alumne s'han de poder dur a terme. En aquests casos cal plantejar-se objectius mínims i tots a l'una, d'acord amb el compromís realitzat.

Les reunions per parlar d'aquests alumnes

No és convenient fer moltes reunions per tractar aquests casos. Les reunions que es facin han d'estar ben preparades per part de qui la porta (cap d'estudis, coordinador, psicopedagog, assessor psicopedagògic...).

Els objectius d'aquestes reunions són, entre d'altres :

- Disposar d'explicacions compartides sobre el que li passa al nen o nena.
- Alleugerir el clima de tensió que potencia que totes les culpes i els mals de l'escola s'expliquen pel comportament d'aquest alumne. Adonar-se de la funció que fan aquests alumnes dins del grup. Analitzar els comportaments dels altres que alimenten el comportament del nen en qüestió. Destriar el gra de la palla.
- Preparar abans la reunió: Tutor/a, co-tutor, cap d'estudis o director segons el centre.
- Proposar plans d'acció. Cal aclarir les diferents responsabilitats de cadascú (tutor, cicle, director...) i el que cadascú pot fer i ha de fer quan hi ha un conflicte o un incident.
- Clarificar els canals de comunicació i de intervenció davant certs comportaments o conflictes. Canalitzar les intervencions a través del tutor.
- Escollir un co-tutor que comparteixi el seguiment del noi o noia i que es reunirà periòdicament amb el tutor (la mestra d'educació especial, la psicopedagoga del centre...)

El tutor o tutora

El tutor és qui rep en la seva pròpia persona el pes del que signifiquen aquests alumnes.

Es qui porta el cas en primer lloc i vehicula les diferents informacions dels diferents professors.

El tutor sovint exerceix el paper d'agent socialitzador que no ha tingut l'alumne anteriorment. El tutor és un adult que acull en primer terme l'alumne, que sovint es posa al seu costat i intenta reconduir determinades situacions conflictives.

Però s'ha d'anar en compte de que el tutor no sigui l'abocador de tots els greuges i problemes que sorgeixen al llarg del dia, necessita sentir-se acompanyat pels seus companys i li cal el suport de l'equip directiu i dels altres professors.

El tutor està tant implicat que necessita de l'ajut dels altres per poder objectivar i prendre una certa distància davant les situacions que es creen.

Un aspecte a destacar és la dificultat d'avaluar els comportaments disruptius per tal de poder preveure la pròpia intervenció.

El tutor ha de fer saber a l'alumne que l'aprecia però al mateix moment li posa límits.

Cal que l'alumne es senti apreciat i valorat pel que és i el que fa. Se li expressa que és acceptat però ha de col·laborar. Cal poder acollir-lo a nivell afectiu però al mateix temps enviar-li missatges clars quan el seu comportament no és adequat. Tornem aquí a insistir en conveniència de separar els "afectes" dels "efectes".

Intervenció amb el grup classe des de la tutoria:

Objectius a aconseguir amb el grup en relació a aquests alumnes:

- Alimentar l'expectativa que es poden aconseguir canvis positius
- Crear una relació afectiva positiva amb l'alumne i intentar que els companys hi col·laborin.
- Procurar que les normes i regles de comunicació dins del grup i l'aula siguin clares
- Aconseguir funcionar (tots el professorat) d'una manera el més coherent possible, tenint en compte les normes establertes i els acords realitzats amb el grup.
- Procurar ser objectiu en relació a l'alumne i el seu comportament
- Procurar evitar que els companys el provoquin i l'utilitzin per "distreure" el grup quan no estan molt motivats per treballar.
- Evitar parlar de l'alumne sense la seva presència. És important que la reflexió es faci en el conjunt del grup classe.

Cal tenir en compte la funció que aquests alumnes tenen dins el grup i l'efecte que el grup els hi provoca, creant-se un cercle viciós que es retroalimenta: quan més provoca l'alumne marcat, més els altres el provoquen i intenten culpabilitzar-lo de tots els conflictes de relació que sorgeixen en el grup. El tutor ha d'estar alerta i analitzar la situació en cada moment.

Estratègies d'intervenció:

Avaluar la funció del noi o noia dins del grup. Analitzar les relacions i vincles positius amb els companys. Passar un **Qüestionari d'avaluació de la situació**

Es tracta d'un qüestionari adaptat a cada cas concret per veure els vincles entre alumnes i les actituds en relació a l'alumne en qüestió. Aquest qüestionari ha estat elaborat per l'EAP i cal readaptar-lo a cada situació concreta.

Quan hi ha un conflicte evitar de mirar sempre el mateix alumne i procurar recollir informació de manera objectiva amb un procediment sistemàtic i objectiu.

Ajudar-los a veure què han fet els alumnes "no marcats" que potser ha influït o provocat més a l'alumne identificat. Ajudar a analitzar les influències recíproques i les circularitats en les relacions i reaccions.

Jocs de rol / dramatitzacions: representació de situacions concretes que han passat a l'aula o al pati. A l'hora de tutoria es recull el que ha passat i es representa altra cop la situació.

Parlem sobre el que no ens ha agradat, com ens hem sentit, què podríem fer per evitar-ho... Després canviem els papers per potenciar que els alumnes es puguin posar en el lloc dels altres i ho tornem a representar amb l'objectiu de millorar la situació. Intentar que pensin: què

podria fer enlloc del que he fet per no ferir l'altre ? Com podria reaccionar ? Com el podria ajudar a controlar-se ?.

Treballar amb el grup la necessitat d'aprendre a relacionar-se. Es pot fer un treball de reflexió per analitzar com cadascú es relaciona amb els altres i com es sent.

Ajudar-los a que puguin analitzar com per exemple: què em costa, què se fer, què voldria saber fer millor....

A partir de **l'avaluació pròpia**, si hi ha un clima favorable, es pot contrastar amb la valoració i comentari dels companys. Posteriorment cadascú hauria d'elaborar el seu propi pla de treball amb uns objectius a aconseguir i a millorar i amb actuacions concretes que pot fer per tal d'aconseguir-ho. D'aquesta manera l'alumne amb dificultats de control no és l'únic que ha de millorar i aprendre a relacionar-se positivament .

Treball d'actituds, valors i normes: és important treballar els valors de solidaritat, col·laboració, ajuda mútua i respecte .

Veure com es concreten aquests valors en el dia a dia a l'aula i a l'escola. Concretar-ho en uns objectius elaborats pel propi grup, que es poden penjar a la classe per tenir-los tots en compte. Cal que siguin molt concrets i amb exemples de comportaments a realitzar o a evitar. Cal recordar que són capacitats de l'ensenyament obligatori: capacitats de relació, d'equilibri personal i d'actuació i inserció social

El grup de pares del centre

Constatem que si no hi ha una intervenció per part del centre a fi de conscienciar als pares en relació a aquests problemes, les seves actituds tendeixen a augmentar la tensió dins del grup classe i a repercutir negativament en el comportaments dels seus fills en relació als alumnes amb problemes.

Els pares diuen als seus fills que no s'hi relacionin, tenen actituds negatives cap a ells i d'aquesta manera s'augmenta el sentiment de rebuig i d'aïllament d'aquests alumnes dins del grup i de l'escola.

Aquestes actuacions no afavoreixen la millora de la situació i molt sovint poden anar en contra de les actuacions dels mestres o de l'escola que està intentant ajudar a un determinat alumne.

Objectius a aconseguir amb els pares dels companys (grup-classe) que tenen relació amb aquests alumnes:

- Aconseguir una col·laboració positiva d'alguns pares per tal de millorar actituds i comportaments. Les seves opinions repercuteixen en les accions i actituds dels seus fills. Es convenient demanar la seva col·laboració en actuacions i propostes concretes, amb la finalitat d'ajudar aquests nois a sentir-se millor en el grup i amb els companys.
- Intentar que els pares més motivats facin una feina de sensibilització dels altres, de manera que repercuteixi positivament en els seus fills i que no aïlli més a la família i l'alumne que té dificultats.

És important tenir present les comunicacions i actuacions que passen fora de les portes de l'escola però que tenen repercussions dins d'ella.

Possibles **intervencions** amb els pares:

Si els comportaments de l'alumne encara no són molt greus i veiem que s'inicia una dinàmica negativa, procurar que compreguin que es tracta d'un problema en el qual ells hi poden tenir un paper important i demanar-los el seu ajut. Això generalment és més possible amb els alumnes més petits i amb els casos que no són molt greus.

Motivar-los perquè facin algunes actuacions o contribucions positives per integrar aquest alumne i la seva família en el grup:

- adreçar-se a aquests pares al sortir de l'escola
- parlar amb ells de tant en tant
- no evitar-los sistemàticament
- en casos d'aïllament social de l'alumne, convidar l'alumne a casa, al parc a jugar, a una festa d'aniversari...

En definitiva, es tracta de realitzar intervencions amb tendència a trencar l'aïllament que normalment es crea entre aquesta família i les altres famílies del grup, entre l'alumne i els seus companys.

Tot aquest apartat és de més fàcil aplicació a l'etapa primària, en casos d'alumnes petits o quan el problema no és greu però comença a evidenciar-se.

INTERVENCIÓ DE L'EAP

La intervenció del professional de l'EAP és complexa. Ha d'actuar amb diferents sistemes i a diferents nivells. La seva posició més allunyada de la problemàtica concreta afavoreix que pugui tenir una visió una mica menys implicada i neutral.

Constatem que moltes vegades quan es presenta un cas tan complexa tenim la tendència a assumir el problema com a quelcom que nosaltres hem de resoldre. Hem de tenir clar que els canvis més significatius s'han de donar en el si de les famílies, malgrat la problemàtica es centri en el nen i que calen intervencions a diferents nivells i amb els diferents sistemes.

Aconseguir que cadascú assumeixi la responsabilitat que li pertoca permet crear un marc d'intervenció i col·laboració que té present els diferents agents implicats: l'alumne/a i la seva família, el centre escolar (mestres i grup-classe), i el propi EAP.

Aquests casos fan necessària la utilització d'una sèrie de recursos i entre ells hi ha la derivació a Serveis Externs. La majoria d'alumnes amb greus problemes de comportament són derivats i atesos per serveis psicoterapèutics externs. Caldria una col·laboració i aproximació d'aquests serveis a l'escola per treballar de forma coordinada amb els centres, per poder avançar envers la consecució dels mateixos objectius.

Constatem que de vegades aquesta col·laboració és difícil però pensem que cal insistir per tal d'aconseguir-la.

Redefenir la problemàtica des de cada un dels implicats

L'assessorament de l'EAP també ha d'incidir en ajudar al centre a limitar la seva responsabilitat sense deixar de sentir-se capaç d'actuar, d'interessar-se en resoldre la situació, i de poder treballar des de la col·laboració. Hem d'ajudar a l'escola a no sentir sensació d'impotència, a tenir present que un aguant excessiu tampoc ajuda i que hi ha una sèrie de comportaments que l'escola no ha de permetre.

Dins les nostres estratègies d'actuació hem de treballar la possibilitat de rescatar les famílies i de millorar la seva comunicació amb el centre. La família ha de ser un recurs pel centre, s'ha d'afavorir la contenció, l'escolta, la legitimació del pares i mares doncs els missatges

desqualificadors entre uns i altres enquisten la relació família-escola, i per tant calen accions proactives més que reactives.

Buscar punts d'acord entre tots els components

De vegades la nostra actuació no serà directa, haurem de treballar amb la tutoria i amb les persones que tenen el poder real a fi que actuïn com a generadors d'opinió. Els acords consensuats són vitals per aconseguir un mínim d'èxit amb aquests alumnes.

Mantenir la neutralitat i aportar reflexió des de la distància

Aquests casos acostumen a posar a prova a tots els implicats, cal tenir una visió més enllà de l'anècdota que ens permeti actuar sense sentir-nos atrapats per les diferents pressions. Això ens ha de permetre tenir poder de decisió en les nostres actuacions al marge dels aconteixements diaris. Com assessors externs tenim l'avantatge de ser professionals que som dins i fora de la institució escolar.

La relació amb les famílies

En aquests casos la nostra intervenció amb les famílies sovint cal separar-la de l'actuació del dia a dia dels centres per tal de que porti informacions o visions diferents. Hi ha certs aspectes de treball amb les famílies que requereixen una intervenció més privada i pels pares també es positiu poder situar-nos en un altre àmbit, més neutral o puguin sentir més preservada la seva intimitat. Hem de ser capaços de trobar la distància òptima que ens permetrà analitzar la situació, col·laborar amb els centres sense caure en una implicació total que dificulti la necessària neutralitat..

Treballar conjuntament amb altres serveis

És un aspecte molt important i necessari per afrontar les dificultats dels nois i les seves famílies.

Pensem que aquests serveis haurien de complir una sèrie de criteris perquè fossin d'ajut per aquests alumnes. Caldria potenciar:

- Psicoteràpies no centrades només amb l'alumne sinó també amb la família.
- Atenció periòdica i amb força freqüència.
- Coordinacions amb l'escola i l' EAP per encaminar els objectius de treball i aconseguir una complementarietat de les diferents intervencions.

Prevenió en els primers nivells d'ensenyament

Pensem que en el marc de la nostra actuació cal promoure intervencions preventives a parvulari i primer cicle de primària. Començar a intervenir en aquells casos que degut als seus patrons conductuals i manca d'adaptació ja apuntem com a "problemàtics".

Incidir en moments, de menys edat i de menys gravetat, ajudar a l'escola i a les famílies en l'estil que hem definit en apartats anteriors.

REFLEXIONS SOBRE L'ENTORN SOCIAL I CULTURAL

Els alumnes dels quals tractem pateixen i fan més evidents certes carències atribuïbles al seu entorn social i cultural. Assenyalem alguns trets relacionats amb aquesta temàtica:

1.- "Crisi" de valors:

- La força física valorada per sobre del raonament, la paraula, els sentiments.
- La satisfacció immediata dels desigs.
- La "normalització" d'un llenguatge groller i poc respectuós.
- L'accés fàcil i descontrolat als diners i bens de consum.

La facilitat per reivindicar la pròpia satisfacció per sobre dels sentiments o dels drets dels altres.

L'actitud de "passar" de la solidaritat, de l'esforç, del respecte...

El culte de l'èxit fàcil, de les apariències, etc.

L'individu versus la col·lectivitat

2.- "Crisi" de les relacions i de la comunicació familiars:

La inestabilitat i precarietat afectiva dels adults (separacions matrimonials, crisis personals, adults carencials) no col·labora a proporcionar models d'identificació.

La inestabilitat i precarietats laborals o les noves exigències de la feina obliguen als pares i mares a estar moltes hores fora de la llar.

La presència abusiva dels mitjans audiovisuals (TV, vídeos, consoles...) en la vida dels nens, adolescents i adults, sense el contrapès del diàleg i la redefinició dels valors.

La manca d'espais i moments on es puguin comentar i valorar en família els esdeveniments de la vida personal, familiar i social.

La dificultat de certes famílies per posar límits a l'actuació dels fills o per ajornar o negar la satisfacció dels desigs dels fills/es.

L'excessiva delegació de les funcions educatives familiars en altres instàncies socials (l'escola, per exemple).

Referències bibliogràfiques:

CASAMAYOR G.(1998): *La disciplina en la escuela. Lo importante es prevenir*. Graó, Biblioteca del maestro, 8. Barcelona.

CEREZO (1997): *Conductas agresivas en la edad escolar*. Pirámide. Madrid.

COVOEY S. (1999): *Siete hábitos para gente eficaz*. Paidós. . Barcelona

DE BONO E. (1999): *Seis sombreros para pensar*. Granica. Barcelona

DOLTO F (1998): *Niños agresivos, niños agredidos*. Paidós. Barcelona

MARINA J. A. (1997): *El misterio de la voluntad perdida*. Anagrama. Col. Argumentos. Barcelona

CASAMAYOR G. (1998): *Como dar respuesta a los conflictos*. Barcelona. Graó, Biblioteca de Guix , 128.

En *Aula de Innovación Educativa*, Sección de centros:

- núm. 63 (juliol-agost 97), VVAA: "Disciplina: el tratamiento de la disciplina en los centros educativos"
- núm. 65 (octubre 97): ANTÚNEZ (1997). " La regulación de la convivencia en los centros escolares a través de los reglamentos institucionales" p. 55-57
- núm. 66 (novembre 97): RUÉ.J: "Notas para comprender la cuestión de la disciplina en el aula" p. 53-56 ; VVAA: "Disciplina: organización social del aula"
- núm. 67 (desembre 97): NOTÓ.C: "La participación del alumnado de la ESO en la elaboración de las normas de convivencia".